

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra Blízkého východu

Bakalářská práce

Marta Ceháková

Kruh židovských účastníků československého odboje: vznik, kontext a jeho
poválečná činnost

The Circle of Jewish Participants in the Czechoslovak Resistance:
Foundation, Context and its Postwar Activity

Praha 2024

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Čapková, PhD.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Kateřině Čapkové, PhD. za veškerý čas, který mi věnovala, za cenné připomínky a za její trpělivost a ochotu od výběru tématu až po dokončení práce. Děkuji také Michaelae Efrati, že jsme to spolu zvládly!

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. května 2024

Marta Ceháková

Abstrakt

Cílem práce je analyzovat vznik a vývoj spolku Kruh židovských účastníků československého odboje až do jeho zrušení v roce 1952. Práce mapuje činnost spolku, jeho měnící se národní program a změny přicházející se vznikem židovského státu a upevněním komunistického režimu v Československu. Jedním ze stěžejních bodů práce je rekonstrukce osudů hlavních protagonistů tohoto spolku, jejich funkce a poválečná činnost. Hlavním záměrem spolku po druhé světové válce byla vize aktivního zapojení do bojů na Blízkém východě a vytvoření vlastní osady na území státu Izrael, čemuž ale komunistický režim v Československu zabránil.

Abstract

The aim of the thesis is to analyse the origin and development of the Circle of Jewish Participants in the Czechoslovak Resistance until its dissolution in 1952. The thesis maps the activities of the association, the changing national programme and the changes that came with the establishment of the Jewish state and the consolidation of the communist regime in Czechoslovakia. One of the main points of the work is the reconstruction of the fates of the main protagonists of the association, their functions and post-war activities. The main purpose of the association after the Second World War was the vision of active participation in the Middle East struggle and the creation of its own settlement on the territory of the state of Israel, which was prevented by the communist regime in Czechoslovakia.

Klíčová slova:

Židé, Československo, odboj, komunismus

Keywords:

Jews, Czechoslovakia, resistance, Communism

Obsah

Úvod	7
Počátky spolku.....	9
Obnovení spolku v radikálně nových podmínkách	18
Důraz na sionismus.....	23
Plány na vlastní osadu v Izraeli	29
Zapojení do vojenské pomoci Izraeli	34
Závěr	39
Seznam obrázků.....	40
Seznam zkratk.....	41
Bibliografie.....	42
Přílohy	44

Úvod

Židé se aktivně podíleli na formulování a organizaci lokální i celonárodní politiky československého státu. Nebyli pasivní složkou občanské společnosti, podíleli se na vytváření československé národnostní identity, k čemuž vedlo například také zakládání spolků.¹ Aktivně podporovali Masarykův program na založení demokratického národního státu a jeho osobu vnímali jako záštitu proti antisemitismu a záruku prosperity Židů.²

Někdy je toto období dokonce líčeno jako by bylo pro československé Židy jakýmsi moderním „zlatým věkem“. Takový pohled je ale z části zidealizovaný, Židé si po změně režimu po roce 1918 stále nemohli být jisti státním zaručením práv, zejména v době, kdy po celé Evropě rostlo násilí vůči Židům. Zároveň ale platí, že Československo bylo v té době v rámci ostatních evropských států, zejména Německa, Rakouska, Maďarska, Polska a Rumunska Židy vnímáno jako „ostrov demokracie“³, a že zde, oproti ostatním evropským státům nehrál antisemitismus v politice až tak zásadní roli.⁴ Určující ve vnímání židovské komunity v Československu byl spor Čecho-židů a sionistů. Ačkoliv do něj byla zapojena pouze malá část Židů žijících na území Československa, spor významně ovlivnil reflexi československých Židů většinovou společností i politickou reprezentací. Pluralita identit a četnost sporů ovšem nebyla pro židovské obyvatelstvo ničím neobvyklá. Někteří Čecho-židé, se cítili být součástí židovského společenství, i když se současně identifikovali s českým národem.⁵

Historiografie často definuje předválečné a poválečné období v dějinách Židů jako dvě separátní doby, které v důsledku šoa nemají mnoho společného. Pro židovský spolek, na který se tato práce zaměřuje, toto dělení ale neplatí. Jeho předválečné založení a aktivita byla předznamenáním jeho budoucí poválečné činnosti. Před válkou i po válce byli členy židovští vojáci, kteří v obou případech přispěli k (obnovení) samostatnosti Československa. Přesto

¹ Ines Koeltzsch, Michal Frankl, Martina Niedhammer: „Stát se Českoslováky: Židé v českých zemích, 1917-1938“, in: Kateřina Čapková, Hillel Kieval (eds.), *Židé v českých zemích: společná cesta dějinami*. Praha: NLN, 2022, s. 201–202.

² Tamtéž, s. 200.

³ Tamtéž, s. 194–195.

⁴ Tamtéž, s. 240.

⁵ Kateřina Čapková: *Češi, Němci, Židé?: Národní identita Židů v Čechách 1918–1938*. Praha: Paseka, 2005, s. 5–12.

existovaly v činnosti spolku před válkou a po válce velké rozdíly, které jsou v práci demonstrovány, a to zejména pomocí citací dobových dokumentů, kde se projevuje v předválečné době vlastenecká tendence spolku, naopak po válce tíhnutí k sionismu.

Činnost spolku nebyla doposud nikým popsána. Hrubý nástin dějin byl pouze zpracován Miroslavou Kurečkovou v roce 2006, která vypracovala přehledný inventář fondu spolku v Archivu židovského muzea v Praze (dále jen AŽMP). Bylo tedy nutné provést výzkum v několika archivech. Základní informace o spolku bylo třeba zjišťovat z Archivu Hlavního města Prahy (dále jen AHMP), kde jsou dochovány úřední informace o existenci spolku. Nejvíce archiválií, které lze využít zejména k načerpání dobové atmosféry a ke studiu personálií, je k dohledání v AŽMP. Písemnosti jsou zde uloženy v 19 kartonech a vedle toho existuje 5 evidenčních knih členů Kruhu, kde je zapsáno 995 přihlášených do spolku. Dále jsou v AŽMP k dohledání předběžné přihlášky do kolektivní osady, korespondence, formuláře, písemnosti finanční povahy, zprávy tiskového oddělení izraelského vyslanectví, razítka, obálky, hlavičkové a dopisní papíry s logem spolku, razítka a vlastní známky.⁶ Konkrétní informace o vojácích jsem pak dohledala ve fondu Vojenského historického archivu (dále jen VHA), na stránkách památníku Terezín, v databázi obětí Institutu Tereziánské iniciativy (dále jen ITI) a v databázi projektu Legie 100. . Dokumenty z Národního archivu a Archivu bezpečnostních složek, které se týkají snah spolku zapojit se do boje za nezávislost státu Izrael cituji podle sbírky dokumentů vydané Marií Bulínovou a dalšími v jejich publikaci *Československo a Izrael v letech 1945-1956*.⁷

Dále jsem pročetla dobový tisk, především Věstník Židovské obce náboženské v Praze (dále jen Věstník ŽNO). Díky tomu jsem byla schopna rekonstruovat nejen dramatický vývoj spolku, který do velké míry mapuje také nejdůležitější milníky dějin Židů v českých zemích v první polovině 20. století, ale také vzácné příběhy několika jeho hlavních aktérů.

⁶ Miroslava Kurečková, Kruh židovských účastníků československého odboje (1919) [1933] - 1949, evidenční číslo pomůcky: 308. Praha, 2006, AŽMP, s. 5.

⁷ Marie Bulínová, Jiří Dufek, Karel Kaplan, Vladimír Šlosar (eds.): *Československo a Izrael v letech 1945-1956: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 1993.

Počátky spolku

Když se ve třicátých letech v Německu dostal k moci nacismus, reagovali někteří Židé na vzrůstající antisemitismus zapojením do veřejných protestních akcí už od jara roku 1933. Ačkoliv si názory sionistů a Čecho-židů, kteří usilovali o integraci do českého národa, vzájemně odporovaly, následkem zhoršující se politické krize v Německu byla posílena jejich do té doby jen sporadická spolupráce.⁸

V reakci na politické události v Evropě začali Čecho-židé spolupracovat s československými tolerantními spolky a organizacemi, jako byly například různé legionářské organizace, Československý Červený kříž, Československý ústav zahraniční, různé studentské spolky, Liga pro lidská práva, Liga proti antisemitismu apod.⁹ Spolupráce Čecho-židů s československými nacionalistickými skupinami měla Židům a židovským spolkům poskytnout oporu v boji proti antisemitismu. S touto myšlenkou byl v rámci Československé obce legionářské založen spolek s názvem Kruh československých legionářů židovského původu.¹⁰ První zmínka o zatím neoficiálním spolku se objevuje v souvislosti se schůzí Svazu Čechů-židů z 6. dubna 1933, kde jsou členové Kruhu československých legionářů židovského původu zmiňováni jako nejaktivnější účastníci na schůzích. Pozdější oficiální založení tohoto spolku mělo stvrdit spolupráci a posílit sounáležitost s českým národem.¹¹ Svaz Čechů-židů, zastřešující organizace česko-židovského hnutí agitoval během první republiky mezi židovským obyvatelstvem pro českou národní orientaci.¹²

Klíčové a vypovídající je svolání publikované za Kruh československých legionářů židovského původu ve Věstníku ŽNO ze dne 28. května roku 1938. Autor textu upozorňuje na hrozbu narůstajícího antisemitismu po Evropě a porovnává jej s narůstajícím antisemitismem a diskriminací Židů v Československu. Varuje před ideologickým postupem československého tisku proti Židům, který podněcuje antisemitismus. Konkrétní novináře a

⁸ Hillel Kieval: *Formování českého židovstva, národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870–1918*. Praha: Paseka, 2011 a též *Languages of Community: The Jewish Experience in the Czech Lands*. University of California Press: 2000.

⁹ Jiří Křesťan, Alexandra Blodigová, Jaroslav Bubeník: *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918–1948*. Praha: Sefer, 2001, s. 42–43.

¹⁰ Kurečková, Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 2.

¹¹ Křesťan, Blodigová, Bubeník: *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918–1948*, s. 42–43.

¹² Čapková: *Češi, Němci, Židé?*, s. 93.

noviny ale článek nezmiňuje. Z textu je patrný silný patriotismus autora, který zdůrazňuje základní hodnoty demokratické společnosti s odkazy na přední osobnosti československé historie, jako byl Jan Hus, J. A. Komenský nebo prezident Masaryk, jehož text je dokonce v článku citován. Autor provolání vyzývá k plnění základních demokratických povinností občana republiky, na kterých mladý stát stojí. Text ale také vysvětluje vznik Kruhu, pro jehož zakladatele bylo stěžejní zdůraznit podíl židovských účastníků v československých legiích a podíl Židů na kulturním, politickém a hospodářském rozkvětu československého národa. Touto potřebou je demonstrován rostoucí strach a úzkost Židů z narůstajícího antisemitismu v zemi.¹³

Důvodem pro založení spolku tedy nebyly ideje sionismu. Zakladateli byli naopak čeští patrioti, kteří zdůrazňovali hodnoty prvorepublikového československého státu a bývalí legionáři, kteří se stavěli proti nacismu a antisemitismu. Z textu je ale také citelná potřeba zdůraznění aktivní spolupráce Židů na obraně československého státu během první světové války. Spolku šlo o zviditelnění vzájemného propojení židovských a československých hodnot. Doufali, že poukázáním na toto propojení Židů a Čechů v obraně Československa se pojmou před vlnou antisemitismu, které se Židé po nástupu nacismu v Německu obávali.

Formální vznik spolku byl umožněn zákonem č. 134 ř. z. o právu shromažďovacím ze dne 15. listopadu 1867, který umožňoval rovná práva pro všechny, tedy včetně Židů na spolkový život. Zákon v této formě byl pak přejet do ústavy nového Československého státu a fungoval až do druhé republiky.¹⁴

Prvním krokem k formálnímu vzniku spolku bylo oznámení přípravného výboru Kruhu Policejnímu ředitelství, o svolání sjezdu československých legionářů židovského původu na 23. dubna 1933 do budovy Obecního domu. Na programu byl mimo jiné vznesen základní „návrh na založení spolku“ a „návrhy přípravného výboru“.¹⁵

¹³ „Kruh československých legionářů židovského původu zasílá nám toto provolání“. *Věstník ŽNO*. 5, 1938/7, s. 76. (Příloha 1)

¹⁴ Křesťan, Blodigová, Bubeník: *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918–1948*, s. 7.

¹⁵ AHMP: Policejní ředitelství Praha (dále jen PŘ), sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Odesílatel: Přípravný výbor Kruhu československých legionářů židovského původu, t. č. jednatel Arnošt Goldšmíd. Adresát: Policejní ředitelství v Praze. V Praze dne 14. dubna 1933. Viz Příloha č. 5.

Obrázek 1:
Arnošt Goldšmíd

Obrázek 2:
Rudolf Hartmann

Obrázek 3:
Karel Rind

Obrázek 4:
Otakar Bäuml

Následovalo získání osvědčení Policejního ředitelství dne 20. června 1933, ve kterém bylo potvrzeno, že Zemský úřad v Praze založení spolku nezapověděl.¹⁶ V osvědčení je jako zakladatel a předseda spolku uveden bývalý svobodník 8. pluku ruských legií československých vojsk Rudolf Hartmann.¹⁷ Hartmann pocházel z Nezdic, ale dlouhodobě žil v Praze na Břevnově, kde měl jen o pár domů dále vlastní obchod s koželužním zbožím.¹⁸ Jako první místopředseda je uveden bankovní úředník a štábní kapitán v záloze Karel Rind¹⁹, toho času žijící na Starém Městě²⁰ a jako druhý místopředseda Otakar Bäuml, podplukovník ruských legií, povoláním zvěrolékař.²¹ Uvedení funkcionáři zatím ale zastávali své funkce pouze v rámci přípravného výboru. Oficiální ustavení spolku proběhlo až v návaznosti na první valnou hromadu 24. října 1933, kde proběhly také první volby do spolkového výboru.²²

Výsledky valné hromady nejsou k dohledání, ale podle pozdějších dokumentů lze předpokládat, že předsedou spolku se oficiálně stal Rudolf Hartmann a jednatelem bývalý

¹⁶ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č. 318.396 ai 1933. 19/A-3990/1 ai 33. Odesílatel: Zemský úřad v Praze. Výměr. Adresát: pan Rudolf Hartmann a spol. V Praze dne 30. června 1933.

¹⁷ Legie 100, Seznam legionářů, Rudolf Hartman. [cit. 5. 4. 2024]. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/23779/>, příloha č. 6.

¹⁸ ITI: Databáze obětí, Rudolf Hartmann. [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/145374-rudolf-hartmann/>

¹⁹ Viz Příloha č. 7

²⁰ ITI: Databáze obětí, Karel Rind. [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-dokumentu/dokument/353307-rind-karel-nezpracovano/>

²¹ Legie 100, Seznam legionářů, Otakar Bäuml. [cit. 5. 4. 2024]. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/1399>. Viz Příloha č. 8.

²² AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č.j. 254. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu. Předseda: Kamil Weiner, jednatel Arnošt Goldschmíd. Adresát: Policejní ředitelství v Praze. V Praze dne 13. října 1933.

nadporučík československých legií v Rusku Arnošt Goldšmíd (Goldschmied, Goldschmid), zaměstnáním bankovní úředník.²³

Funkci pokladníka měl vykonávat doktor práv, nadporučík ruských legií československých vojsk Rudolf Guth²⁴, žijící po válce na Vinohradech v Mánesově ulici.²⁵ Lze také předpokládat, že i funkce prvního a druhého místopředsedy zůstala v rukou stejných osob, tedy Karla Rinda a Otakara Bäumla. Tato sestava v následujících letech existence spolku zůstávala přibližně stejná. Drobné změny v obsazení výboru ale někdy přeci jen nastaly, například na valné hromadě, pořádané spolkem 24. listopadu 1935 byl zvolen novým jednatelem²⁶ bývalý svobodník československých legií v Rusku Max Keil, úředník, bytem v pražských Střešovicích²⁷ a zůstal ve své funkci až do roku 1938, kdy je dochován poslední záznam s jeho podpisem v roli jednatele z 8. března.²⁸

Podle policejní zprávy ze dne 10. listopadu 1938, tedy již za tzv. Druhé republiky, po podepsání Mnichovské smlouvy, byla úředně rozpuštěna schůze Kruhu, konaná ve vinárně hotelu „Zlatá Husa“ bez úředního povolení. Coby předseda spolku je zde uveden Otakar Bäuml.²⁹

Téměř všechny valné hromady po dobu existence spolku probíhaly v pražském Representačním, tedy dnešním Obecním domě, což naznačuje, že členů spolku bylo velké množství a také, že šlo o spolek s vysokým kreditem. Spolek měl vlastní originální razítko, hlavičkový papír i korespondenční obálky. Sídlem spolku byla vždy soukromá adresa jednoho

²³ Legie 100, Seznam legionářů, Arnošt Goldschmied. [cit. 5. 4. 2024]. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/25816/>

²⁴ Legie 100, Seznam legionářů, Rudolf Guth. [cit. 5. 4. 2024]. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/30281/>

²⁵ ITI: Databáze obětí, Dr. Rudolf Guth [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/142261-rudolf-guth/>.

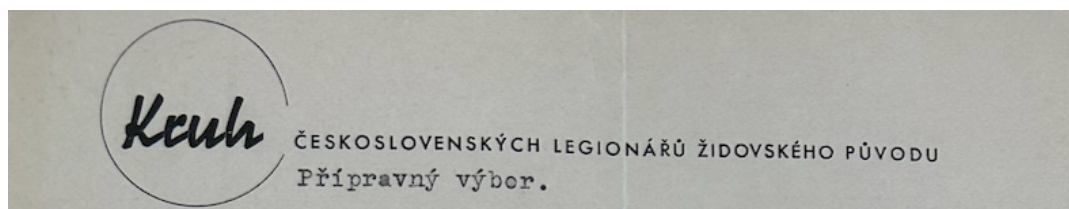
²⁶ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, předseda, odstupující jednatel, t. č. jednatel. Adresát: Policejní komisařství Praha. V Praze dne 25. listopadu 1935.

²⁷ Legie 100, Seznam legionářů, Max Keil. [cit. 5. 4. 2024]. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/52414/>

²⁸ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, předseda Rudolf Hartmann, jednatel Max Keil. Adresát: Policejní ředitelství v Praze. V Praze dne 8. března 1938.

²⁹ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Zpráva policejního rady. V Praze dne 10. listopadu 1938.

z vedoucích členů spolku, většinou jednatele. V době, kdy byl jednatelem Goldšmíd, byla jako sídlo spolku uvedena jeho soukromá adresa na pražských Vinohradech v ulici Čerchovská č. 10, za úřadu Keila v ulici Dělostřelecká č. 8 ve Střešovicích.³⁰

Obrázek 5: Logo spolku před jeho přejmenováním

Obrázek 6: Razítko spolku před jeho přejmenováním

Veškerou plánovanou činnost spolku muselo nejprve schválit Policejní ředitelství v Praze. Jednalo se zejména o členské schůze, informace o zvolených funkcionářích, oznámení o konání přednášek a jiných informačních setkáních. Díky tomu víme, že okruhy přednášek se často týkaly nacionalisticky orientovaných témat, což opět dokládá propojení spolku s česko-židovským hnutím a jeho úzkou spoluprací s národnostně orientovanými Čechoslováky. Tématem jedné z prvních přednášek, která proběhla v pražském Representačním (Obecním) domě 2. prosince 1933 byla *Revoluční činnost Čechoslováků v Americe*.³¹

Zájmem spolku, jak je uvedeno v jeho stanovách bylo:

- a) „udržovati zájem a povinnost bratří legionářů zahraničních vojenských oddílů československých, pokračovati v bratrském soužití dle zásad zahraničního odboje a tím

³⁰ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Kruh československých legionářů židovského původu. Evidenční materiály spolku.

³¹ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Oznámení policejnímu ředitelství v Praze. Jednatel Arnošt Goldšmíd. 2. prosince 1933.

zachovávati a v životě našeho národního státu uplatňovati ty mravní hodnoty, jež byly přímou příčinou vzniku a trvání tohoto odboje.

- b) Dokumentární zjištění československých legionářů židovského původu a jich účasti na zahraničním odboji československého národa.
- c) Nepolitická činnost všenárodní a kulturně výchovná.
- d) Hájení hospodářských a sociálních zájmů československých legionářů, jich příslušníků a pozůstalých po nich.³²

„Prostředky k dosažení tohoto účelu:

- a) Pěstění vzájemných styků
- b) Sbírání písemných a věcných dokumentů o účasti československých legionářů židovského původu na našem osvobozovacím zápase v zahraničí a pomáhati tak v práci památníku odboje.
- c) Pořádání slavností, přednášek, rozprav, majících vztah k národnímu osvobození vůbec, zvláště však zřetelem na účast československých legionářů židovského původu a šířením tiskem hlubšího poznání života v zahraničí vůbec a legionářů židovského původu zvláště.
- d) Hmotnou podporou potřebných legionářů, jich rodin a pozůstalých; podpory tyto uděluje spolek nezávazně, přihlížeje ku stavu spolkových prostředků. O výši podpory rozhoduje v každém jednotlivém případě výbor, maje na zřeteli potřebu žadatelovu.
- e) Spoluprací se všemi stávajícími již organisacemi legionářskými.
- f) Hmotné prostředky k dosažení vytčeného cíle opatří si spolek ze zápisného a členských příspěvků, jichž výši ustanovuje valná hromada a z případných darů a odkazů.³³

Dle stanov spolku lze říci, že činnost spolku byla opravdu úzce propojená s československým nacionalismem, a to i přes povinnost zůstat apolitickým sdružením.

³² AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Stanovy Kruhu československých legionářů židovského původu §3. Předseda Rudolf Hartmann, jednatel Arnošt Goldchmid.

³³ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Stanovy Kruhu československých legionářů židovského původu §4. Předseda Rudolf Hartmann, jednatel Arnošt Goldchmid.

Kromě toho je zásadní bod B, který do značné míry vysvětluje samotnou existenci a vznik spolku, totiž dokumentární činnost aktivního podílu Židů v československých legiích.

Jak také vyplývá z citovaného textu z Věstníku Židovské náboženské obce v Praze (viz Příloha 1), dokumentární aktivita spolku mohla být chápána jako jakási obrana proti možným antisemitským výrokům, nařčením a útokům. Židé dobře věděli, že v prvorepublikovém Československu byl argument příslušnosti v legiích velkým benefitem v očích široké veřejnosti. Chtěli tedy svůj podíl v odbojové činnosti jednak zdůraznit a také udržovat v povědomí československé veřejnosti.

Tradice odboje první světové války, obzvláště legionářská aktivita se za První republiky stala skutečným ideovým základem nově vznikajícího státu. Prezident Tomáš Garrigue Masaryk sám šířil myšlenku o dosažení vlastní samostatnosti odporem a revolucí proti Rakousku-Uhersku, zejména díky jejímu vybojování na Sibiři, ve Francii a v Itálii. Jakkoliv tedy naprostá většina Čechů bojovala za války v rakousko-uherské armádě, opěvování československých legií podporovalo mýtus o Češích, kteří také se zbraní v ruce rozhodli o budoucím osudu Československa.³⁴

Povinností každého člena podle stanov spolku bylo:

- a) *„Říditi se přesně stanovami, organisačními rády, usnesením Kruhu a jeho výborových schůzí.*
- b) *Podporovati Kruh ve vytčené činnosti, snahám jeho raziti cestu.*
- c) *D b á t i c t i l e g i o n á ř e a o b ě a n a .*
- d) *Platiti členské příspěvky.*“³⁵

³⁴ Martin Kučera: „K problematice výkladu českého domácího odboje 1914-1918“. In: Jan Gebhart – Ivan Šedivý (eds.). *Česká společnost za velkých válek 20. století: (pokus o komparaci)*. Praha: Karolinum, 2003, s. 115–135.

³⁵ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Stanovy Kruhu československých legionářů židovského původu §8. Předseda Rudolf Hartmann, jednatel Arnošt Goldchmid. Zdůraznění v originálu.

Poslední valná hromada spolku před válkou se konala 12. března 1939, tedy pouhé tři dny před nacistickou okupací českých zemí. Jednatel i předseda spolku jsou pod oznámením valné hromady podepsaní, ale podpisy nepatří nikomu z předchozích známých jmen.³⁶

Prakticky ihned po obsazení Československa došlo k novelizaci zákona o právu spolčovacím podle vládního nařízení, a to 31. března. Nařízení novelizovalo zákon o právu spolčovacím z roku 1867. Pro Kruh židovských účastníků československého odboje se stal osudným článek I. odstavec 2. a článek II. odstavec 1 a 2.

„čl.I.

(2) § 7 zní:

"Dokud zemský úřad nevysloví, že oznámení o utvoření spolku bere na vědomí, nesmí spolek zahájit činnost."

čl.II.

(1) Spolky zřízené podle zákona č. 134/1867 ř. z., které hodlají dále vyvíjeti svoji činnost, jsou povinny oznámiti to nejpozději do 31. května 1939 okresnímu (státnímu policejnímu) úřadu příslušnému podle sídla spolku. Tento úřad vydá spolku, požádá-li o to, písemné potvrzení o podaném oznámení.

(2) Spolky, které neučiní ve lhůtě oznámení podle odstavce 1, zanikají dnem 30. června 1939. Likvidaci práv a závazků spolku provede osoba (orgán) pověřená tímto úkonem před zánikem spolku jeho příslušným orgánem, jinak orgán spolku, který v den jeho zániku byl podle stanov oprávněn zastupovati spolek navenek.³⁷

Podle článku II. odstavce 2 vládního nařízení o právu spolčovacím byl spolek oficiálně označen jako „zaniklý“ a k jeho úplnému vymazání došlo 30. června 1939.³⁸

³⁶ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č.j. 697. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, jednatel, předseda. Adresát: Policejní ředitelství, spolkové oddělení v Praze. V Praze dne 27. února 1939.

³⁷ 97/1939 Sb.

³⁸ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Ad. Č.j. 27.236 S.II/39. 15. ledna 1940.

Zde zmínky o předválečné činnosti spolku Kruh československých legionářů židovského původu končí. Během okupace židovské spolky a organizace značně utlumily svou činnost a mnohé z nich se dobrovolně rozcházely nebo byly úředně likvidovány. Veškeré aktivity se soustřeďovaly kolem Židovské náboženské obce v Praze.³⁹

Válku téměř nikdo z původních členů spolku nepřežil. Předseda předválečného Kruhu Rudolf Hartmann zahynul v ghettu v Łódži, kam byl deportován v listopadu 1941⁴⁰, stejně tak jako pokladník Rudolf Guth jen o několik dní dříve.⁴¹ Jednatel Kruhu Arnošt Goldšmíd byl v září roku 1942 nejprve deportován do terezínského ghetta, odkud byl v prosinci příštího roku převezen do vyhlazovacího tábora v Osvětimi a zavražděn.⁴² Jeho nástupce, Max Keil byl i s manželkou v prosinci roku 1941 deportován do Terezína, poté v dubnu 1942 do ghetta v polském městě Piaski, kde oba zahynuli.⁴³ První místopředseda spolku Karel Rind byl v roce 1943 deportován do ghetta v Terezíně, a v roce 1944 do Osvětimi, kde byl zavražděn.⁴⁴ Druhý místopředseda Otakar Bäuml byl umučen gestapem v březnu roku 1943.⁴⁵

³⁹ Kurečková, Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 2.

⁴⁰ ITI: Databáze obětí, Rudolf Hartmann. [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/145374-rudolf-hartmann/>

⁴¹ ITI: Databáze obětí, Dr. Rudolf Guth [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/142261-rudolf-guth/>.

⁴² ITI: Databáze obětí, Arnošt Goldschmid. [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/89595-arnost-goldschmid/>

⁴³ ITI: Databáze obětí, Max Keil. [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/98130-max-keil/>

⁴⁴ ITI: Databáze obětí, Karel Rind. [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-dokumentu/dokument/353307-rind-karel-nezpracovano/>

⁴⁵ Legie 100, Seznam legionářů, Otakar Bäuml. [cit. 5. 4. 2024]. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/1399>

Obnovení spolku v radikálně nových podmínkách

Dne 25. září 1945 vydal prezident Beneš dekret o některých opatřeních v oboru spolkovém. Dekret měl zajistit, aby majetek spolků, rozpuštěných v době nesvobody, byl těmto spolkům vydán. Jelikož podle dekretu musely spolky oznámit pokračování své činnosti do dvou měsíců, zažádala Rada židovských náboženských obcí o obnovení činnosti všech židovských spolků.⁴⁶

Uprostřed prosince 1945 bylo oznámeno na ředitelství Národní bezpečnosti, že spolek Kruh československých legionářů židovského původu hodlá od počátku roku 1946 obnovit svou činnost. Oznámení bylo podáno prostřednictvím Židovské náboženské obce v Praze.⁴⁷

Protože během války byli původní členové Kruhu kromě asi patnácti lidí zavražděni, bylo třeba dát spolku nový směr. Ti, kteří se aktivně angažovali v obnovení činnosti spolku se rozhodli rozšířit spolek o židovské účastníky druhého odboje.⁴⁸

Dodatečně k oznámení z 15. prosince 1945 byla oznámena jména, adresy a povolání členů prozatímního předsednictva. V řádných volbách do funkce předsednictva byl zapsán bývalý hlavní tajemník pražské Židovské náboženské obce, kultovní referent a zástupce hlavního rabína JUDr. Hanuš Rezek, bývalý příslušník československé zahraniční armády na Středním Východě, v Anglii a ve Francii.⁴⁹ Dále podporučík československé armády v záloze Zikmund Helísek, povoláním obchodník⁵⁰, obchodník a podporučík v československé zahraniční armádě na Východě Milan Vinický⁵¹, dále úředník a bývalý legionář, příslušník československé domobrany z Itálie Jindřich Hostovský⁵², který byl za války nejprve

⁴⁶ Kurečková, Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 2.

⁴⁷ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. 50/69. Odesílatel: Židovská náboženská obec v Praze, Kruh československých legionářů židovského původu, tajemník. Adresát: Ředitelství národní bezpečnosti, spolkový referát. V Praze dne 15. prosince 1945.

⁴⁸ „K srdcím zahraničních vojáků“. *Věstník ŽNO*. 10, 1948/9, s. 104. Viz Příloha 2.

⁴⁹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Prozatímní přihláška. Evid. číslo člena 293. Dr. Hanuš Rezek. V Praze dne 10. září 1947.

⁵⁰ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 1. Zikmund Helísek. Přihlášen 22. února 1947.

⁵¹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 25. Milan Vinický. Přihlášen 20. dubna 1947.

⁵² AŽMP: Kruh československých legionářů židovského původu. Prozatímní přihláška. Evid. číslo člena 524. Jindřich Hostovský. V Praze dne 29. ledna 1948.

transportován do terezínského ghetta a později do Osvětimi.⁵³ Přežil šoa a po válce vstoupil do Kruhu československých legionářů židovského původu. Poslední uvedený je Karel Hirschfeld.⁵⁴

Předseda spolku Hanuš Rezek, původním příjmením Rebenwurz byl na Západní frontě kromě příslušníka pozemního vojska⁵⁵ také polním rabínem. Na frontě byl velice aktivní, například v roce 1945 uspořádal spolu s ostatními židovskými vojáky sbírku na zřízení dětského domova pro belgické děti, kam měly být přednostně přijímány židovské děti z Československa. Z Rezkova zápisu v deníku z roku 1945 na západní frontě vyplývá také důležitý fakt, že služba v československých jednotkách se neobešla bez určitých antisemitských incidentů. Jednalo se například o nespravedlivé rozkazy o povýšení a vyznamenání Židů, o situace, kdy padlí Židé neobdrželi válečný kříž, a že za výtečné a odvážné hrdinné činy byli Židé odměněni v nepatrném zlomku jen medailemi za zásluhy II. třídy, ač nežidé za činy méně hrdinské obdrželi válečný kříž. Rezek měl coby polní rabín pravděpodobně váženou pozici i mezi veliteli, protože pokud docházelo k antisemitským incidentům, jednal právě on s vyššími představiteli o náboženské nesnášenlivosti v armádě.⁵⁶

Na Židovské náboženské obci zastával během svého života nejen funkci tajemníka, ale také kultovního referenta, kazatele a rabína. Po válce se aktivně angažoval na znovuvybudování Hitlerem zničených židovských náboženských obcí.⁵⁷ Zúčastnil se bojů v polním útvaru u Tobruku a v Dunkirku jako nadporučík jednotky 200. protiletadlového pluku Východ.⁵⁸ V československé zahraniční armádě byl od 5. srpna 1948 příslušníkem motorizovaného praporu I. tankového sboru.⁵⁹

⁵³ Památník Terezín, Databáze politicky a rasově pronásledovaných osob, Jindřich Hostovský [cit. 9. 4. 2024]. Dostupné z: <https://www.pamatnik-terezin.cz/vezen/te-hostovsky-jindrich>

⁵⁴ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. K č.j. 8018. Odesílatel: Židovská náboženská obec v Praze. Adresát: Ředitelství národní bezpečnosti, spolkový referát v Praze.

⁵⁵ VHA: Ministerstvo národní obrany (dále jen MNO), Komise pro vydávání osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. (dále jen Komise k 255/1946 Sb.). Osobní spis č. 8455348, Hanuš Rezek.

⁵⁶ Erich Kulka: *Židé v československém vojsku na Západě*. Praha: Naše vojsko, 1992, s. 175–178.

⁵⁷ „Dr. Hanuš Rezek“. *Věstník ŽNO*. 11, 1949/1, s. 5.

⁵⁸ VHA: MNO, Komise k 255/1946 Sb. Osobní spis č. 8455348. Dr. Hanuš Rezek. Vložka A k žádosti o vydání osvědčení podle §8 zák. č. 255/1946 Sb.

⁵⁹ VHA: MNO. Komise k 255/1946 Sb. Osobní spis č. 8455348, Hanuš Rezek. Osvědčení o národní a politické spolehlivosti. Velitel praporu pplk. Dubský.

Na 20. dubna 1947 byla svolána do Ústí nad Labem ustavující schůze židovských bojovníků proti nacismu a fašismu domácího i zahraničního odboje. Schůze se zúčastnili zástupci z Prahy, Karlových Varů, Teplic-Šanova, Ústí nad Labem, Rumburku a Litoměřic.⁶⁰ Při procházení seznamu členů spolku si lze povšimnout často se opakujících adres pohraničních měst, což také vysvětluje místa schůzí spolku. Po válce se československá židovská komunita rozšířila asi o devět tisíc židovských imigrantů z Podkarpatské Rusi, kteří se usadili většinou právě v pohraničních městech. Hlavním důvodem, proč bylo výhodné usadit se v sudetských oblastech po válce bylo přislíbení majetku a zaměstnání vojákům, kteří sloužili ve spojenecké armádě a v prvním československém armádním sboru SSSR, neboli Svobodově armádě. Po vyhnání německých občanů z pohraničních oblastí zbylo mnoho volných pozemků a nemovitostí a pohraniční fabriky potřebovaly obsadit volné pozice po vyhnání československých občanů německé národnosti. Nově příchozí židovští imigranti tak byli velice žádaní pro obsazení volných pracovních pozic.⁶¹

Židovští imigranti z Podkarpatské Rusi měli odlišné náboženské návyky. Do doposud téměř výlučně reformních komunit přinesli ortodoxní chasidismus. V dobových podmínkách se sice svými zvyky odlišovali od komunit ve vnitrozemí, ale díky jejich aktivitě byly po válce nově založeny či obnoveny četné komunity v pohraničních městech jako je Děčín, Ústí nad Labem, Teplice, Liberec, Karlovy Vary, a několika dalších. Židovské komunity v pohraničních oblastech tak byly tvořeny až z 90 procent židovskými imigranty z Podkarpatské Rusi.⁶²

Jedním z přistěhovaných Židů z Podkarpatské Rusi byl i Mojžíš Adler, který sloužil jako desátník v československé zahraniční armádě východní skupiny, a který se po válce usídlil v Ústí nad Labem, kde začal pracovat jako trafikant a obnovil činnost tamní obce.⁶³ V

⁶⁰ „Schůze židovských bojovníků“. *Věstník ŽNO*. 9, 1947/14, s. 206. Viz Příloha 3.

⁶¹ Kateřina Čapková: "Erased from History: Jewish Migrants in Postwar Czechoslovakia", in: Kateřina Čapková – Kamil Kijek (eds.) *Jewish Lives under Communism: New Perspectives*. . Ithaca, NY: Rutgers University Press, 2022, s. 35–53.

⁶² Čapková: "Erased from History: Jewish Migrants in Postwar Czechoslovakia", in: Kateřina Čapková – Kamil Kijek (eds.) *Jewish Lives under Communism: New Perspectives*, s. 35–53.

⁶³ Tamtéž.

dubnu roku 1947 se přihlásil do spolku Kruh československých legionářů židovského původu.⁶⁴

Mezi členy spolku byly tedy desítky Židů z Podkarpatské rusi, kteří za války bojovali v 1. československém armádním sboru neboli Svobodově armádě, nebo přímo v Rudé armádě. Členové spolku, kteří pocházeli z Podkarpatské Rusi a přistěhovali se do sudetských oblastí byli kromě Adlera například bratři Mikuláš a Vilém Guttmanovi. Oba se narodili v obci Jovra nedaleko Užhorodu, sloužili v československé zahraniční armádě na východě a přestěhovali se do karlovarského okresu.⁶⁵ Jan Guttman, narozen v obci Vyšní Apša sloužil jako desátník v 1. československém armádním sboru v SSSR, a poté se přestěhoval na předměstí obce Rumburk.⁶⁶ Šimon Weingarten, narozen v obci Kobylecká Poljana, nedaleko města Rachov konal vojenskou službu v československé armádě v zahraničí na východě, a později se usadil v Teplicích.⁶⁷ Zoltán Baumgarten, narozen v obci Volove (dnešní Mižhirja) sloužil rovněž ve Svobodově armádě a po válce žil v Rumburku.⁶⁸ Toto jsou jen příklady, členů s podobným osudem je na seznamu přihlášených do spolku mnoho.

Z technických důvodů bylo na schůzi v Ústí nad Labem rozhodnuto, aby byl obnoven Kruh československých legionářů židovského původu, který existoval již před válkou a byl zvolen přípravný výbor. Jen do 15. června 1947 přišlo na výbor přes 400 členských přihlášek.⁶⁹

V květnu 1947 zaslal Zemský národní výbor v Praze Hanuši Rezkovi zprávu, že podle dekretu prezidenta republiky z 25. září 1945 bere na vědomí jeho oznámení ze 15. prosince předcházejícího roku o obnovení činnosti spolku Kruh československých legionářů

⁶⁴ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 40. Mojžíš Adler. Přihlášen 13. dubna 1947.

⁶⁵ VHA: MNO, Komise k 255/46 Sb. Osobní spis č. 3845548, Mikuláš Guttman a osobní spis č. 3845448, Vilém Guttman.

⁶⁶ VHA: MNO, Komise k 255/46 Sb. Osobní spis č. 6626647, Jan Guttman.

⁶⁷ VHA: MNO, Komise k 255/46 Sb. Osobní spis č. 134748, Šimon Weingarten.

⁶⁸ VHA: MNO, Komise k 255/46 Sb. Osobní spis č. 9573047, Zoltán Baumgarten.

⁶⁹ „Schůze židovských bojovníků“. *Věstník ŽNO*. 9, 1947/14, s. 206. Viz Příloha 3.

židovského původu se sídlem v Praze na základě stanov, schválených výměrem bývalého Zemského úřadu ze dne 20.června 1933.⁷⁰

Na konci srpna 1947 bylo spolkem úředně oznámeno, že sídlo sekretariátu bude až do plánované valné hromady, která se má uskutečnit do tří až čtyř měsíců, v Litoměřicích. Důvod byl čistě praktický, neboť dva členové spolku, kteří vyřizovali veškeré spolkové záležitosti, úřadující předseda Zikmund Helísek a úřadující tajemník, poručík československé armády Vladimír Böhm bydleli oba v Litoměřicích.⁷¹ Dne 30. října 1947 spolek oficiálně obnovil svou činnost. Spolkovou agendu měla dočasně vést Židovská obec náboženská v Praze, která se zároveň do 30. června 1948 měla postarat o svolání valné hromady.⁷²

Až do konce roku probíhal nábor nových členů do spolku. Ve Věstníku ŽNO se objevovaly výzvy židovským účastníkům prvního a druhého odboje a židovským partyzánům, aby oznámili své adresy ústřednímu tajemníkovi Kruhu Rudolfu Rodkovi.⁷³ Rodek byl odveden v roce 1942 u československé armády, při prezentaci u britské armády. Konal službu svobodníka v záloze u československé zahraniční armády na Středním Východě a zúčastnil se bojů v polním útvaru na Předním Východě, v Anglii a ve Francii (u Dunkirku). Povoláním byl účetní.⁷⁴

⁷⁰ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52. Číslo: Z0B III. - 2899 - 1947. Odesílatel: Zemský národní výbor v Praze, referent: Dr. Šubr. Adresát: pan Dr. Hanuš Rezek. V Praze 19. května 1947.

⁷¹ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52. Č.j. 153/47-V. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, sekretariát Litoměřice. Adresát: Zemský národní výbor, spolkové oddělení v Praze. V Litoměřicích dne 27. srpna 1947.

⁷² AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52. „Spolek Kruh československých legionářů židovského původu. Židovská obec náboženská v Praze. 30. října 1947.“

⁷³ „Oznámení“. *Věstník ŽNO*. 9, 1947/23, s. 333 a „židovským účastníkům odboje“. 9, 1947/28, s. 394

⁷⁴ VHA: MNO, Komise k 255/46 Sb. Osobní spis č. 530348, Rodek Rudolf.

Důraz na sionismus

Od začátku roku 1948 aktivita spolku prudce vzrostla. Na 18. ledna byl svolán „přátelský seznamovací večírek“ v kavárně Louvre na Národní třídě. Proběhnout mělo promítání filmů zapůjčených Britskou informační službou v Praze, nejspíš tedy z bojů československých vojáků v rámci britské armády. Za přípravný výbor je uveden jako jednatel Rudolf Rodek a předseda Hanuš Rezek.⁷⁵

Ke konci dubna, tedy již poté, co komunisté převzali v zemi politickou moc, byl zřízen tříčlenný akční výbor ve složení Hanuš Rezek, Rudolf Rodek, Zikmund Helísek a sepsán seznam členů přípravného výboru Kruhu. Oba dokumenty byly zaslány na Ústřední národní výbor Národní fronty (dále jen ÚNV NF), a také na úřadovnu národní bezpečnosti. U každého člena je uvedena jeho adresa. Toto oznámení na ÚNV NF zaslal za přípravný výbor jednatel Rudolf Rodek a jako součást povinného hlášení spolků připojil i uvědomění o tom, že členstvo přípravného výboru bylo akčním výborem prověřeno a nebylo shledáno žádných námitek k vyloučení některého ze členů Kruhu.⁷⁶

Finální seznam členů výboru spolku v dubnu roku 1948 vypadal tedy následovně. Předsedou se stal JUDr. Hanuš Rezek, prvním místopředsedou Zikmund Helísek, druhým místopředsedou poručík Elo Gross (partyzán)⁷⁷, prvním jednatelem a tajemníkem Rudolf Rodek, druhým jednatelem důstojník z povolání Vladimír Böhm, poručík československé zahraniční armády na Východě⁷⁸, pokladníkem Milan Vinický a zapisovatelem Adolf Berkovič.

Členy výboru se stali: MUDr. Jiří Mandler (příslušník I. československého armádního sboru na Slovensku, člen partyzánské skupiny „Smrt fašismu“)⁷⁹, Juraj Spitzer, Pavel

⁷⁵ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č.j. 10.105/RR. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, za přípravný výbor jednatel Rodek Rudolf. Adresát: Sbor národní bezpečnosti, spolkové oddělení. V Praze dne 11. ledna 1948.

⁷⁶ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č.j. 115/48. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, přípravný výbor, jednatel Rudolf Rodek. Adresát: ÚNV NF. Úřadovna národní bezpečnosti, odd. 1.“ V Praze dne 28. dubna 1948.

⁷⁷ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 111. Elo Gross. Přihlášen 8. dubna 1947.

⁷⁸ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 10. Vladimír Böhm. Přihlášen 22. června 1947.

⁷⁹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 4. Jiří Mandler. Přihlášen 25. březen 1947.

Kollman, Arnold Tieberger (příslušník československé zahraniční armády ve východní skupině)⁸⁰, Leo Karmel (příslušník československé zahraniční armády ve východní skupině, obchodník)⁸¹, Alexandr Klein, Izo Felzmann a Jindřich Stramer. Revizory účtů byli zvoleni Jan Michalík a Imrich Kolber.

Dne 20. června bylo na ÚNV – ředitelství národní bezpečnosti zasláno přípravným výborem oznámení o plánovaném sjezdu a valné hromadě spolku Kruh československých legionářů židovského původu ve dnech 4. a 5. července v Luhačovicích. Výsledek měl být sdělen dodatečně. Oznámení bylo publikováno také v červnovém Věstníku ŽNO. Zváni byli všichni účastníci československého národního odboje židovského původu první a druhé světové války i nečlenové Kruhu. Sjezd se měl konat ve slavnostním rázu.⁸² Několik dní poté bylo oznámení zasláno také Místnímu národnímu výboru v Luhačovicích.⁸³

Později vydal Kruh vlastní oficiální oznámení ve znění:

„Kruh československých legionářů židovského původu, který sdružuje ve své organizaci všechny židovské účastníky československého odboje, koná ve dnech 4. a 5. července v Luhačovicích pod záštitou ministra národní obrany, bratra armádního generála Ludvíka Svobody svojí I. řádnou valnou hromadu (sjezd) za účasti význačných osobností československého veřejného života a hostí zahraničních, jakož i delegaci zahraničních příbuzných organizací.

K slavnostnímu zahájení dne 4. července 1948 ve 20 hodin v sále společenského domu v Luhačovicích zveme upřímně přátele a příznivce z řad židovské veřejnosti.

⁸⁰ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 23. Arnold Tieberger. Přihlášen 9. dubna 1947.

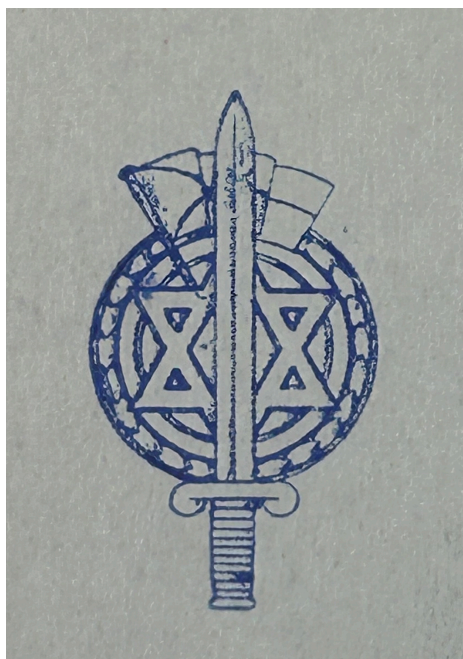
⁸¹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 16. Leo Karmel. Přihlášen 7. dubna 1947.

⁸² „Naše zprávy“. *Věstník ŽNO*. 10, 1948/25, s. 307.

⁸³ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52. Číslo: 25165. Odesílatel: Ředitelství národní bezpečnosti v Praze, oddělení I. Adresát: Místnímu národnímu výboru v Luhačovicích. 30. června 1948.

Obrázek 7: Logo spolku po jeho přejmenování

Obrázek 8: Detail loga

Program slavnostního zahájení bude velmi bohatý a po ukončení sjezdu dne 5. července 1948 bude uspořádán společenský večer a budou promítnuty dva palestinské zvukové filmy.“⁸⁴

Z oznámení, a především z poznámky o dvou palestinských filmech je zjevné, že profil spolku se po válce výrazně proměnil a typický pro něho byl oproti předválečné době důraz na sionismus. Však se také sjezd konal jen nedlouho po vyhlášení vzniku Státu Izrael. Sjezdu se zúčastnilo asi 600 delegátů. Pozvaný generál Ludvík Svoboda byl zastoupen brig. generálem Františkem Kašpárkem z Brna. Československou obec legionářskou a Svaz bojovníků za svobodu zastupovali poslanec Prokop Maxa a kpt. Josef Dostál. Organizace židovských veteránů v USA byla zastoupena kapitánem H. G. Elbothem.⁸⁵

⁸⁴ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Kruh československých legionářů židovského původu. „Oznámení“. Předsednictvo Kruhu.

⁸⁵ „Sjezd Kruhu židovských účastníků čs. odboje“. *Věstník ŽNO*. 10, 1948/28–29, s. 329. Viz Příloha 4.

Byli přítomni také delegáti Okresního a Místního národního výboru a Rady židovských obcí a jiných židovských organizací a korporací. Prezidentu republiky, ministru národní obrany Svobodovi a vyslanci Izraele v ČSR byly zaslány pozdravné telegramy. Na závěr se sjezd usnesl na rezoluci, deklarující nový společný cíl, a to aktivní zapojení do boje Izraele za jeho nezávislost. Rezoluce zdůrazňovala odpovědnost všech Židů a demokratických sil po celém světě za svobodu a samostatnost Izraele a *„ukládá proto slavnostně všem členům, aby svoji povinnost vůči Izraeli v této jeho osudové chvíli bezvýhradně a bezodkladně s vojenskou kázní splnili“*⁸⁶

Během sjezdu byla také zřejmě odsouhlasena změna názvu spolku z Kruh československých legionářů židovského původu na Kruh židovských účastníků československého odboje. V návaznosti na sjezd byl dokonce Kruhem vytvořen formulář, ve kterém mohli účastníci podpisem schválit rezoluci sjezdu ve věci pomoci státu Izrael a přihlásit se závazně k akci. Podepsaný se mohl zavázat k dobrovolnému vstupu do bojující izraelské armády a měsíčnímu finančnímu příspěvku fondu pomoci státu Izrael částkou 500,— po dobu jednoho roku.⁸⁷

10. srpna 1948 bylo na Sbor národní bezpečnosti zasláno oznámení o proběhlé řádné valné hromadě Kruhu, jehož součástí byl také seznam nově zvolených funkcionářů. Uspořádání se lehce lišilo od seznamu přípravného výboru zasláno v dubnu na ÚNV NF. Předsedou i nadále zůstal JUDr. Hanuš Rezek. Prvním místopředsedou se ale nově stal Elo Gross, druhým místopředsedou Gustav Maier (příslušník československé zahraniční armády ve východní skupině)⁸⁸ a Zikmund Helísek se přesunul na post třetího místopředsedy. Funkci prvního jednatele zastával nově poručík Robert Feiner (příslušník československé zahraniční armády ve východní skupině)⁸⁹ a funkci druhého jednatele poručík pěchoty v záloze Tibor

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evid. číslo člena 310. Tibor Seneš. „Souhlasím s rezolucí sjezdu ve věci pomoci státu Izrael a přihlašuji se závazně k akci.“ V Nitře dne 27. července 1948.

⁸⁸ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 197. Gustav Maier. Přihlášen 19. července 1947.

⁸⁹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evidenční kniha členů spolku. Evid. číslo člena 466. Robert Feiner. Přihlášen 29. prosince 1947.

Seneš (od roku 1944 příslušníkem 1. československého armádního sboru⁹⁰, původně však zaměstnanec lihovaru⁹¹). Ústředním tajemníkem byl ustanoven Rudolf Rodek, bytem Mánesova ulice 60, u něhož byl též zřízen ústřední sekretariát Kruhu.⁹²

⁹⁰ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Evid. číslo člena 310. Tibor Seneš. V Nitře dne 27. července 1948.

⁹¹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Prozatímní přihláška. Evid. číslo člena 310. Tibor Seneš. V Nitře dne 1. října 1947.

⁹² AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č.j. 503/48. Odesílatel: Kruh československých legionářů židovského původu, předseda. Adresát: Sbor národní bezpečnosti, spolkové oddělení, Praha, 10. srpna 1948.

Kruh pak během léta a podzimu 1948 uspořádal další nábor členů a od října se začaly vydávat členské legitimace. Celkový počet členů Kruhu dosáhl asi 1100⁹³, což je nesmírně vysoké číslo, když celkově se odhaduje, že Židů v českých zemích bylo po válce zhruba 23 tisíc⁹⁴. Pokud bychom předpokládali stejné zastoupení žen a mužů v populaci, vychází z toho, že zhruba každý desátý přeživší muž z židovské rodiny měl za sebou zkušenost aktivního boje v jedné ze spojeneckých armád, či jako partyzán.

⁹³ Kurečková, Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 3.

⁹⁴ Kateřina Čapková: „Periferie a centrum: Židé v českých zemích od roku 1945 do současnosti“, in: Kateřina Čapková, Hillel Kieval (eds.), *Židé v českých zemích: společná cesta dějinami*. Praha: NLN, 2022, s. 301.

Plány na vlastní osadu v Izraeli

Od září 1948 se spolek začal čím dál více zajímat o vytvoření kolektivní osady v nově vzniklém státu Izrael. Z úředních dopisů a z korespondence mezi členy předsednictva spolku vyplývá, že organizaci kolem založení osady prováděl zejména Zikmund Helísek a Rudolf Rodek. Plán byl následující – nejprve se spojit se zástupcem státu Izrael k přednostnímu vyřízení povolení vstupu do země členům Kruhu. Poté se spojit s organizací American Jewish Joint Distribution Committee (dále jen JDC), aby finančně podpořila nemajetné členy spolku v emigraci.⁹⁵

V prosinci 1948 požádal Kruh dopisem vládu Izraele, Ministerstvo přistěhovalectví a Histadrut o podporu Zikmunda Helíška, jehož vybavil průvodním dopisem a plnou mocí.⁹⁶ Následně Helísek odcestoval s rodinou do Izraele, kde hodlal pokračovat v dosavadní práci spolku.⁹⁷ Helísek měl v Izraeli vyřizovat úřední záležitosti týkající se založení kolektivní osady s tamními úřady a získat přiděl nutné půdy.

Dne 20. prosince odletěl také předseda spolku Hanuš Rezek z Prahy do Izraele, kde měl spolu s Helískem spolupracovat na vyřizování záležitostí osady. Letadlo se ale na Řeckem zřítilo a Rezek tak spolu s dalšími dvaceti čtyřmi lidmi a celou posádkou zahynul. Předsednictvo Kruhu rozhodlo, že složí 10 tisíc korun a zakoupí v Izraeli les, který po něm bude pojmenován. Ve stejné době zemřel také pokladník spolku Milan Vinický na rakovinu. Spolek tedy postrádal předsedu, pokladníka, místopředseda byl již v Izraeli a většina členů spolku se také chystala k odjezdu. Rodek tak převzal veškerou iniciativu spolku spolu s Grossem a Kollmanem.⁹⁸

V prosinci roku 1948 zažádal spolek ministerského předsedu státu Izrael o schválení celé akce.⁹⁹ Po tragické smrti Hanuše Rezka se hlavní účel spolku zcela zaměřil na založení

⁹⁵ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 9. Dopis Zikmunda Helíška Rudolfo Rodkovi. V Litoměřicích dne 3. září 1948.

⁹⁶ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, č.j. 1299/48. Věc: průvodní list. V Praze dne 17. prosince 1948.

⁹⁷ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 9. Dopis Zikmunda Helíška předsednictvu a výkonnému výboru Kruhu židovských účastníků československého odboje v Praze. V Litoměřicích dne 8. prosince 1948.

⁹⁸ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. Dopis Rudolfa Rodka Zikmundu Helískovi, 4. ledna 1949.

⁹⁹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. Dopis Rudolfa Rodka Zikmundu Helískovi, 16. ledna 1949

kolektivní osady v Izraeli. Veškerou agendu na založení osady přebral Zikmund Helísek a Rudolf Rodek. O přestěhování do osady byl extrémní zájem. Jen do února 1949 získal ústřední sekretariát na 300 přihlášek od rodin. Jelikož agenda narůstala, požádal spolek ŽNO o přidělení místnosti. Obec jim vyhověla a Kruh získal prostory v Krakovské ulici v dětském židovském domě. Stoupl také počet zájemců o vstup do Kruhu, a to i z řad zahraničních vojáků.¹⁰⁰

Mezitím obdržel generální sekretář Kruhu souhlasnou odpověď z izraelského

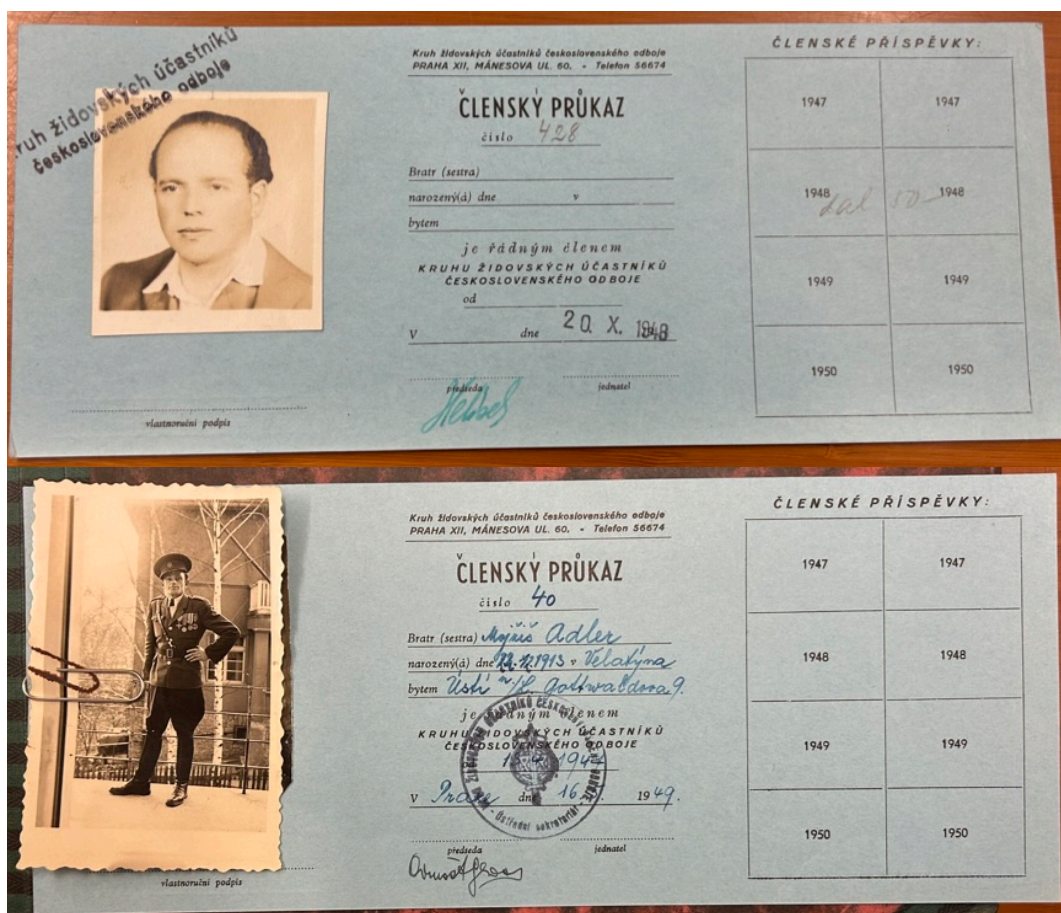

Obrázek 9: Mánesova 60 dnes

ministerstva zahraničí, které postoupilo záležitost k dalšímu jednání na sekci východní Evropy. Tomuto úřadu zaslal spolek v prosinci roku 1948 informaci, že Kruh má 1075 členů, z toho v kolonizaci zaregistrovaných 300 rodin se členy věku nad 38 let, a že má zájem odstěhovat se z galutu do Izraele co nejrychleji. Spolek zažádal také o souhlas k vydání přibližně 500 viz, aby se mohlo urychleně přejít k technické realizaci celé akce. Sekretariát v dopisu jasně zformuloval žádost o rychlé jednání a brzké informování o přiděleném místě. Spolek se v dopisu vymezuje vůči umístění v poušti Negev a uvádí, že by preferoval úsek Tel

¹⁰⁰ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. Dopis Rudolfa Rodka Zikmundu Helískovi, 4. ledna 1949.

Aviv – Haifa. V dopise se poprvé objevuje také navržený název osady – Kfar Gottwald. Bylo třeba co nejrychleji získat písemné udělení souhlasu s kolektivizací od izraelských úřadů, protože s těmito doklady bylo dále možné přistoupit k bližšímu jednání s ministerstvem financí, zahraničního obchodu, celními úřady, ředitelství drah, národní československé banky, lodní společnosti a dalšími institucemi. O rozběhlém stavu celé akce také vypovídá informace o proběhlém jednání mezi izraelskými majiteli továrních zařízení, kteří hodlali zaměstnávat členy spolku.¹⁰¹

Obrázek 10: členská legitimace spolku Kruh židovských účastníků československého odboje. Zikmund Helisek (nahore), Mojžíš Adler (dole)

Dne 1. února 1949 byla Kruhem zaslána na Izraelské velvyslanectví v Praze zpráva o činnosti spolku k vytvoření kolektivní osady pro členy spolku v Izraeli. Ve zprávě je mimo jiné uveden přehled kvalifikací členů přihlášených k emigraci, jednalo se většinou o odborníky z

¹⁰¹ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. [Dopis Rudolfa Rodka Zikmundu Helískovi], příloha: dopis adresovaný p. Friedmannovi na Ministerstvo zahraničních věcí, odesílatelem je Rudolf Rodek, 16. ledna 1949

průmyslu, řemesel a zemědělství. Zmíněno je také přidělení nové místnosti v Dlouhé třídě, ROXY Palestinským úřadem. V dopisu jsou shrnuty cíle spolku v osadě:

„V naší osadě hodláme zaměstnati 60 % v zemědělství a 40 % v průmyslu, který bychom dle dohody utvořili. Při naší osadě bychom měli zřízenou továrnu na výrobu umělých střev, ve které bychom zaměstnávali osoby starší polní práce neschopné.“¹⁰²

Nejprve bylo v plánu odeslat svobodné, poté bezdětné manžele, a nakonec ženaté s dětmi v počtu asi 56.¹⁰³

Během začátku roku 1949 vážne komunikace mezi Zikmundem Helískem v izraelské Haifě a Rudolfem Rodkem, který vyřizuje veškeré technické záležitosti k založení osady a k odjezdu do Izraele na úřadech v Praze. V dopisu z 27. března 1949, adresovanému Helískovi, Rodek uvádí, že organizace na vzniku osady je úspěšná, že založení přípravného výboru pro vytvoření kolektivní osady v Izraeli bylo ohlášeno všem izraelským ministerstvům, že vyřizování mezi Kruhem, ministerstvy a konzulátem v Československu pokračuje, a že Kruhu byla přislíbena plná podpora. V dopise je také uvedeno, že spolek vybral na členské schůzi v Ostravě finanční příspěvek ve výši 1 milion korun pro společnou osadu. Rodek popisuje „fronty“ čekající před kanceláří přípravného výboru v Dlouhé ulici a píše: *„celá republika ví o nás a hrne se k nám, my ale nyní si vybíráme“*.¹⁰⁴ Záměr Kruhu měl podle Rodkových výroků mnoho nepřátel a konkurentů, proto byl velmi obezřetný a nevydával žádné písemné informace, a to dokonce ani Zikmundu Helískovi. Podle dopisu policejní úřady povolily výboru vydávání vlastních soupisek. Osada měla být umístěna blízko města Haifa na severovýchodě státu Izrael, přičemž rozloha měla být oznámena později. Izraelská obchodní delegace přijala a vydala výboru povolení a uvolnění potřebných devíz k nákupu. Rudolf Rodek byl konzulátem pověřen pod osobní zodpovědností k uskutečnění společného plánu.

¹⁰² AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. Dopis ústředního tajemníka Kruhu Vyslanectví státu Izraele, 1. února 1949.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. Dopis Rudolfa Rodka Zikmundu Helískovi, 27. března 1949.

Odjezd byl plánován na konec dubna roku 1949, ale mnoho členů spolku již odjelo dříve. Rodek v dopisu referuje, že právě v den, kdy dopis píše, byl přítomen u transportu 880 lidí.¹⁰⁵

Veškeré informace o Kruhu, dochované ve fondu spolku v Archivu Židovského muzea v Praze, končí datem 16. června 1949, pravděpodobně s odjezdem hlavního organizátora Rudolfa Rodka posledním transportem někdy mezi 15. a 20. červnem.¹⁰⁶ Rodek se malým oznámením o odjezdu do Izraele rozloučil i ve Věstníku Židovské obce náboženské v Praze.¹⁰⁷

¹⁰⁵ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje, i.č. 10. Dopis Rudolfa Rodka Zikmundu Helískovi, 27. března 1949.

¹⁰⁶ Kurečková, Kruh židovských účastníků československého odboje, s. 4.

¹⁰⁷ „Malý oznamovatel“. *Věstník ŽNO v Praze*. 11, 1949/28, s. 323.

Zapojení do vojenské pomoci Izraeli

Jestliže dokumenty spolku z Archivu ŽMP dosvědčují zaměření činnosti především na snahu založit v Izraeli osadu a pomoci vycestovat přednostně židovským rodinám aktivních bojovníků proti nacismu, dokumenty z archivu KSČ v Národním archivu, dosvědčují, že některé osobnosti z Kruhu byly provázány i s plány na vojenskou pomoc Československa židovské komunitě v Palestině.

Mezi lety 1947 a 1951 Československo aktivně podporovalo Izraelský stát v První arabsko-izraelské válce. V srpnu 1947 se sešli zástupci komunistických stran ve Varšavě a dohodli se na materiální a politické pomoci státu Izrael. Dokud Sovětský svaz schvaloval politiku Izraele, zaujímali i českoslovenští komunističtí politici pozitivní postoj k podpoře židovského státu v Palestině. Samotný Sovětský svaz ale zbraně Izraeli neposkytoval kvůli obavě z dopadu na mezinárodní mínění. Od března 1948 Československo jednak zásobovalo Izrael zbraněmi, paralelně ale také probíhal výcvik izraelských vojáků. V září roku 1948 byl dokonce založen Svaz československo-izraelského přátelství, který měl podporovat národně osvobozenecý boj Židů a komunistickou stranu Izraele.¹⁰⁸ Výcvik pilotů probíhal nejprve v Hradci Králové, kde byl vycvičen i budoucí velitel izraelského letectva Moti Hod,¹⁰⁹ později v Českých Budějovicích s britskými letouny Spitfire. Celkem se za tři měsíce v Československu vycvičilo asi čtyřicet pilotů, část z nich tvořili Židé z Československa.¹¹⁰ Parašutisté se účastnili výcviků ve Vyškově¹¹¹ a tankisté v Mikulově. Intenzivní výcvik trval jeden až tři měsíce a vycvičení vojáci se poté vrátili do Izraele.¹¹²

V roce 1948 požádali izraelští komunisté vedoucího funkcionáře mezinárodního oddělení Ústředního výboru Komunistické strany Československa (dále jen ÚV KSČ) Pavla Reimana, aby byla v Československu vycvičena vojenská jednotka Židů–komunistů, která by posílila v Izraeli jeho stranu. Reiman poté zprostředkoval setkání zástupce izraelských komunistů Mikunise s generálním tajemníkem KSČ Slánským a s vedoucím mezinárodního

¹⁰⁸ Petr Zídek, Karel Sieber: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, s. 128–134.

¹⁰⁹ Erich Kulka: „Československá vojenská pomoc Izraeli – příběh prvního styčného důstojníka“. *Židé v Československé Svobodové armádě*. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 359–365.

¹¹⁰ Zídek, Sieber: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*, s. 128–134.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Kulka: *Židé v Československé Svobodové armádě*, s. 359–365.

oddělení ÚV KSČ Bedřichem Geminderem. Oba s požadavkem izraelských komunistů souhlasili. Následně vybrali Samsona Šachtu za organizátora vojenské jednotky v Československu. Šachta byl jedním ze dvou hlavních organizátorů pověřených ÚV KSČ, společně s Vilémem Kahanem. Šachta a Slánský se poté opakovaně scházeli a projednávali další postup pro organizování útvaru.¹¹³

K dobrovolnické brigádě se přihlásila také skupina židovských důstojníků, kteří bojovali v československém zahraničním vojsku. Jedním z nejaktivnějších byl právě major Samson (Šimon) Šachta, který od počátku pomáhal brigádu organizovat.¹¹⁴ Šachta byl bývalým příslušníkem československé armády v Sovětském svazu, po válce působil v armádě, kterou před rokem 1948 opustil¹¹⁵ a byl také členem spolku Kruh židovských účastníků československého odboje.¹¹⁶

Díky jeho iniciativě bylo například na velitelství československé armády dosaženo souhlasu, aby židovští vojáci v prezenční službě směli pokračovat ve své službě v brigádě. Nábor dobrovolníků řídil spolu s dalšími hlavně major Šachta.¹¹⁷ Postupně se začalo uvažovat o výcviku větší jednotky, kterou by tvořilo asi 2 500 osob.¹¹⁸ Protože byl v úzkém kontaktu s představiteli Židovských náboženských obcí v Československu, mohl osobně získávat pro věc bývalé vojáky zahraničních jednotek.¹¹⁹

Společným plánem izraelských a československých komunistů bylo vyslání malé, dokonale spolehlivé jednotky, která by posílila „pokrokový [tedy levicový] živel“ v armádě Státu Izrael. Zajistit zasazení brigády jako celku, kterému by byla zasílána výzbroj se ale

¹¹³ Jiří Dufek, Karel Kaplan, Vladimír Šlosar: „Vojáci pro Izrael“. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie*. Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v nakladatelství Doplněk, 1993, s. 60–70.

¹¹⁴ Kulka: Židé v Československé Svobodově armádě, s. 359–365.

¹¹⁵ Dufek, Kaplan, Šlosar: *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie*, s. 60–70.

¹¹⁶ AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje. Členská přihláška č. 695. Ing. Šachta Samson. Přijat dne 27. července 1948.

¹¹⁷ Kulka: Židé v Československé Svobodově armádě, s. 359–365.

¹¹⁸ Bulínová a j. (eds): *Československo a Izrael v letech 1945-1956*, dok. Č. 54, „Stanovisko ministerstva vnitra ke koncepci náboru a výcviku vojenské brigády vytvořené na pomoc Státu Izrael.“ V Praze dne 15. září 1948, s. 153.

¹¹⁹ Kulka: Židé v Československé Svobodově armádě, s. 359–365.

nikdy nepodařilo. Příslušníci jednotky měli být pouze českoslovenští státní příslušníci židovské národnosti, politicky naprosto spolehliví.¹²⁰

Komunističtí důstojníci, kteří nesplnili úkol v Izraeli, se kromě Šachty vrátili zpět do Československa. Zde bylo mnoho z nich vyšetřováno Státní bezpečností a někteří byli uvězněni. Šachtu spolu s několika dalšími vojáky přijali do izraelského vojska v plné hodnosti jako specialistu.¹²¹

V lednu roku 1949 získala komunistická strana v Izraeli pouze 3,5 % hlasů a vítězství dosáhla strana Mapaj, jejíž program odpovídal spíše sociální demokracii. Během let 1949-1950 se tak změnil Stalinův postoj k Izraeli a s ním také postoj Komunistické strany Československa. V září roku 1949 navíc Izrael dostal od Spojených států půjčku 100 milionů dolarů, což izraelské vládě definitivně vetklo nálepku „pomocníka imperialistů“.¹²²

Není jasné, jaké byly důvody Sovětského svazu počáteční podpory vznikajícího židovského státu. Význačnou roli ale jistě hrála naléhavá potřeba valut, kterými Izrael za pomoc platil.¹²³

Během roku 1950 se snažilo krajské velitelství Národní bezpečnosti získat informace o činnosti spolku Kruh židovských účastníků československého odboje. Již v březnu 1950 odpověděla Židovská náboženská obec v Praze ÚNV hlavního města Prahy na výzvu sdělením, „že nebyla s uvedeným spolkem po jeho obnovení v žádném styku. Jeho poměry nejsou jí proto známé. Pokusy o informaci byly marné, jelikož bývalý předseda Dr. Hanuš Rezek před delší dobou zemřel a členové se zřejmě z velké části vystěhovali. Vyhrazujeme si podání dalšího oznámení, dostaneme-li ve věci nějaké zprávy.“¹²⁴ To naznačuje naprosté ukončení veškeré činnosti spolku, včetně povědomí ŽNO.

Současně byla 28. března 1950 stejná výzva odeslána i na adresu prvního jednatele spolku Roberta Feinera. Dopis se vrátil zpět na adresu odesílatele a v protokolu je ručně

¹²⁰ Bulínová a j. (eds): *Československo a Izrael v letech 1945-1956*, dok. Č. 54, „Stanovisko ministerstva vnitra ke koncepci náboru a výcviku vojenské brigády vytvořené na pomoc Státu Izrael.“ V Praze dne 15. září 1948, s. 153.

¹²¹ Kulka: *Židé v Československé Svobodově armádě*, s. 359–365.

¹²² Zídek, Sieber: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*, s. 128–134.

¹²³ Kulka: *Židé v Československé Svobodově armádě*, s. 359–365.

¹²⁴ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Č.j. Dr OS/Gg-J 34/1950. Odesílatel: Židovská náboženská obec v Praze. Adresát: Ústřední národní výbor hlavního města Prahy, krajské velitelství Národní Bezpečnosti, Praha. V Praze dne 21. března 1950.

připsáno: „přesídlil do Palestiny“.¹²⁵ Během června téhož roku odešel dopis stejného znění také na adresu Rudolfa Rodka, Zikmunda Helíska, Gustava Maiera, Elo Grosse a Tibora Seneše. U všech má výzva přibližně stejnou podobu a u každé je ručně připsána informace o vystěhování do Palestiny.

Činnost spolku definitivně uzavírá záznam ze dne 31. července 1951 z ÚNV hlavního města Prahy:

„Ve zdejším spolkovém katastru jest doposud zapsán spolek Kruh československých legionářů židovského původu se sídlem v Praze, jehož další samostatné trvání je nežádoucí. Spolek ostatně nevyvíjí činnost a od r.48 nebyli hlášeni funkcionáři. Při prováděné revisi spolků bylo zjištěno, že předseda spolku JUDr Hanuš Rezek zemřel, 1. jednatel Robert Feiner a generální tajemník Rudolf Rodek se vystěhoval do Palestiny. Dotaz, učiněný na 2. místopředsedu Gustava Maiera, zůstal nezodpovězen.

Je třeba učiniti dotaz na zbývající funkcionářů a nebude-li možno ani je zastihnouti, přikročiti k výmazu spolku z moci úřední pro ztrátu členů, funkcionářů a nevyvíjení činnosti.“¹²⁶

Vše potvrzuje ještě dodatek k oznámení z 31. července:

„Všechny dotazy byly poštou vráceny, že adresáti se odstěhovali do Palestiny. Přikračuje se proto k výmazu spolku z moci úřední pro ztrátu členů, funkcionářů a nevyvíjení činnosti.“¹²⁷

Komunistická strana Československa a Sovětský svaz postupně změnily postoje nejen ke státu Izrael, ale i k židovským obyvatelům, žijícím na území Československa. Změna postoje byla citelná i v čím dál zjevnějších antisemitských tendencích komunistické strany, která hromadně označovala všechny Židy za sionisty, imperialisty a kosmopolity. Antisemitské nálady vyvrcholily v politických procesech padesátých let. V únoru 1951 byly definitivně zastaveny všechny dodávky zbraní z Československa do Izraele a v únoru roku

¹²⁵ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Ústřední národní výbor hlavního města Prahy, krajské velitelství Národní Bezpečnosti, Praha II. Hybernská 2. Bezpečnostní referent: Dr. Havelka. Č.j. Spol XXII-2042-2594-1950-V-4. Robert Feiner, Veletržní 17, Praha VII. V Praze dne 28. března 1950.

¹²⁶ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Zn. 062-1072/4-51. Záznam. Ústřední národní výbor hl. m. Prahy, referát pro vnitřní věci. Došlo 31. července 1951.

¹²⁷ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Zn. 262-78/7-52. Záznam. Ústřední národní výbor hl. m. Prahy, referát pro vnitřní věci. Došlo 12. října 1952.

1953 byly ukončeny veškeré sovětsko-izraelské vztahy. Československá pomoc při vzniku státu Izrael byla následujících čtyřicet let tabuizovaným tématem.¹²⁸

Definitivní výmaz spolku Kruh židovských účastníků československého odboje ze spolkového katastru byl proveden 13. prosince 1951.¹²⁹

¹²⁸ Zídek, Sieber: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*, s. 128–134.

¹²⁹ AHMP: PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933–52. Zn. 262-78/7-52. Záznam. Ústřední národní výbor hl. m. Prahy, referát pro vnitřní věci. Došlo 12. října 1952.

Závěr

Spolek „Kruh židovských účastníků československého odboje“ vycházel po druhé světové válce ze spolku „Kruh československých legionářů židovského původu“. Existenci předválečného spolku ukončila německá okupace a následkem šoa tak byl zásadně ovlivněn život židovské populace na území Československa. Členové spolku před válkou i po válce si kladli za cíl zviditelnit židovský podíl v odbojové činnosti Československa. Předválečná forma spolku se svými idejemi stavěla na stranu Čecho-židů, připomínala Masarykovské hodnoty a československé vlastenecké postoje a opírala se o aktivitu vlastních členů v legiích.

Během druhé světové války v československém zahraničním odboji silně rezonoval názor o neslučitelnosti sionismu a aktivní obrany Československa, případně na rozhodování o budoucnosti osvobozeného státu, protože by se Židé měli rozhodnout co vlastně chtějí hájit – zda Československo či Palestinu. Toto nepochopení mezi československými nacionalisty a sionisticky smýšlejícími Židy v armádě mělo vliv na celkovou efektivitu československého odboje.¹³⁰

Po válce sice spolek nadále propagoval aktivitu členů v zahraničním odboji a podíl židovských vojáků na osvobození Československa, ale s přicházejícími geopolitickými změnami na Blízkém východě a s rostoucími antisemitskými tendencemi komunistického režimu v Československu se cíl spolku postupně zcela stočil k hromadné emigraci. V plánu spolku bylo pak utvoření vlastní kolektivní osady blízko města Haifa v Izraeli. Ačkoliv k reálnému vzniku osady nikdy nedošlo, velká část členů spolku se do Izraele přestěhovala po vlastní ose. Spolek tak za dobu své rozdělené existence zcela změnil podstatu nejen v rámci samotné činnosti spolku, ale, a to je k pochopení jeho existence zcela klíčové, také v určení vlastní kulturní integrace. Od Čecho-židů k sionistům. Dva proudy, které si v předválečné době naprosto odporovaly, se v příběhu spolku objevují v chronologické návaznosti. Na příběh spolku se tak dá nahlížet různě. Je tragické, že spolek vznikl v době, kdy se českožidovští patrioti cítili ohroženi narůstajícím nacionalismem a antisemitismem v Evropě. Většina z nich pak byla zavražděna za šoa. Poválečné vedení již se zakotvením v Československu ani nepočítalo. Pozitivním na příběhu může ale být, že i přes mnohé překážky komunistického režimu v Československu, se mnohým členům spolku nakonec podařilo vycestovat a mohli tak začít budovat svůj život ve svobodnějších podmínkách.

¹³⁰ Erich Kulka: *Židé v československém vojsku na Západě*. Praha: Naše vojsko, 1992, s. 28.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Arnošt Goldšmíd, zdroj: <https://legie100.com/krev-legionare/25816/>

Obrázek 2: Rudolf Hartmann, zdroj: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/145374-rudolf-hartmann/>

Obrázek 3: Karel Rind, zdroj: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/118111-karel-rind/>

Obrázek 4: Otakar Bäuml, zdroj: <https://legie100.com/krev-legionare/1399>

Obrázek 5: Logo spolku před jeho přejmenováním, zdroj: AHMP, PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52.

Obrázek 6: Razítko spolku před jeho přejmenováním, zdroj: AHMP, PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52.

Obrázek 7: Logo spolku po jeho přejmenování, zdroj: AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje.

Obrázek 8: Detail loga, zdroj: AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje.

Obrázek 9: Mánesova 60 dnes, zdroj: vlastní.

Obrázek 10: členská legitimace spolku Kruh židovských účastníků československého odboje. Zikmund Helísek, Mojžíš Adler. Zdroj: AŽMP: Kruh židovských účastníků československého odboje.

Seznam zkratek

AHMP – Archiv hlavního města Prahy

AŽMP – Archiv židovského muzea v Praze

ITI – institut Terezínské iniciativy

JDC – American Jewish Joint Distribution Committee

Komise k 255/1946 Sb. – Komise pro vydávání osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb.

MNO – Ministerstvo národní obrany

PR – Policejní ředitelství Praha

ÚNV NF – Ústřední národní výbor Národní fronty

ÚV KSČ – Ústředního výboru Komunistické strany Československa

Věstník ŽNO – Věstník Židovské náboženské obce (oficiálně po celou dobu své existence pod názvem „Věstník Židovské obce náboženské v Praze“)

VHA – Vojenský historický archiv

Bibliografie

Archivní prameny

Archivy:

AHMP, PŘ, sign. SK/XXII/2042, 1933-52

AŽMP, Kruh židovských účastníků čsl. odboje. Inv. č. 1-23.

VHA, MNO, Komise pro vydávání osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb.

Online archivní zdroje:

Legie 100, seznam legionářů. Dostupné z: <https://legie100.com/krev-legionare/>

Institut Tereziánské iniciativy, Databáze obětí. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/>

Památník Tereziánské iniciativy, Databáze politicky a rasově pronásledovaných osob. Dostupné z: <https://www.pamatnik-terezin.cz/databaze>

Sbírka dokumentů:

Marie Bulínová, Jiří Dufek, Karel Kaplan, Vladimír Šlosar (eds.): *Československo a Izrael v letech 1945-1956: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 1993.

Periodika

Věstník Židovské obce náboženské v Praze 1938-1948

Literatura

Erich Kulka: *Židé v Československé Svobodově armádě*. Praha: Naše vojsko, 1990.

Erich Kulka: *Židé v československém vojsku na Západě*. Praha: Naše vojsko, 1992.

Hillel Kieval: *Languages of Community: The Jewish Experience in the Czech Lands*. University of California Press: 2000.

Hillel Kieval: *Formování českého židovstva, národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870–1918*. Praha: Paseka, 2011.

- Ines Koeltzsch, Michal Frankl, Martina Niedhammer: „Stát se Českoslováky: Židé v českých zemích, 1917–1938“. In: Kateřina Čapková, Hillel Kieval (eds.), *Židé v českých zemích: společná cesta dějinami*. Praha: NLN, 2022, s. 200–240.
- Jiří Křest'an, Alexandra Blodigová, Jaroslav Bubeník: *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918–1948*. Praha: Sefer, 2001.
- Karel Kaplan: „Vojáci pro Izrael“. In: Karel Kaplan, Vladimír Šlosar, Jiří Dufek, *Československo a Izrael v letech 1947–1953: studie*. Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v nakladatelství Doplněk, 1993, s. 59–80.
- Kateřina Čapková: *Češi, Němci, Židé?: Národní identita Židů v Čechách 1918–1938*. Praha: Paseka, 2005.
- Kateřina Čapková: "Erased from History: Jewish Migrants in Postwar Czechoslovakia" in: Kateřina Čapková – Kamil Kijek (eds.) *Jewish Lives under Communism: New Perspectives*. Ithaca, NY: Rutgers University Press, 2022, s. 35–53.
- Kateřina Čapková: „Periferie a centrum: Židé v českých zemích od roku 1945 do současnosti“, in: Kateřina Čapková, Hillel Kieval (eds.), *Židé v českých zemích: společná cesta dějinami*. Praha: NLN, 2022, s. 301.
- Martin Kučera: „K problematice výkladu českého domácího odboje 1914–1918“. In: Jan Gebhart – Ivan Šedivý (eds.). *Česká společnost za velkých válek 20. století: (pokus o komparaci)*. Praha: Karolinum, 2003, s. 115–135.
- Miroslava Kurečková: Kruh židovských účastníků československého odboje (1919) [1933] - 1949, evidenční číslo pomůcky: 308. Praha, 2006, uloženo v AŽMP.
- Petr Zídek, Karel Sieber: *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009.

Přílohy

PŘÍLOHA 1

„Kruh čl. Legionářů židovského původu zasílá nám toto

provolání:

Události v některých státech střední Evropy zejména události vzniklého anšlusu, ovlivnily u nás určitý tisk, který zaujal nepřátelský postup vůči židovským občanům naší republiky.

Skutečnost, že ve světové válce přihlásilo se do československých legií i mnoho set legionářů židovského původu, považujeme za věc samozřejmou. Dosud nikdy jsme nezdůrazňovali tuto okolnost před československou veřejností. Činíme-li tak dnes, činíme tak po zralé úvaze a v té dobré víře, že je to nejen v zájmu židovského občanstva, nýbrž i v zájmu lidskosti a práva, které jsou uhelnými kameny demokratického zřízení Československé republiky.

Jako staří vojáci československého zahraničního odboje, prodchnuti legionářskou myšlenkou a tradicí a sžiti s bojem za lidská práva, občanskou rovnost a a spravedlnost, i jako věrní vojáci republiky, jsme dnes rozhodnuti říci upřímné slovo té i oné straně. Víme, že židé československého státu jsou občané loyální. Jsou jimi z upřímného vnitřního přesvědčení, z lásky k rodné zemi, i pro šťastné vědomí občanské svobody, kterou v našem státě v plné míře požívají. Musíme žádati, aby všichni do jednoho plnili všechny povinnosti, které příslušenství k naší republice každému občanu vždy, a tím více v této těžké době, ukládá: důvěru, klid, víru, rozvahu, soudržnost, statečné srdce a vůli k nejkrajnějším obětem.

Židovstvo našeho státu s úzkostí a žalem sleduje tragédii židů v některých státech mimo zákon. Před zrakem celého civilisovaného světa jsou zbavování své lidské důstojnosti, ožebračování, ve skupinách psanců od nemluvnat do starců brutální mocí ze země vyhánění a nikým nepřijímání. Ne pro to či ono politické přesvědčení, ne pro to či ono provinění, nýbrž jedině proto, že z vůle Boží spatřili světlo světa jako židé.

I když přihlížíme k těmto otřásajícím událostem, musíme varovat před malodušností, kterou bychom s plnou rozhodností odmítli a odsoudili.

Dne 28. března řekl předseda vlády Dr.Milan Hodža ve svém projevu: „Přímo dojmavě krásný byl a je v této pohnuté době postoj nejširších vrstev našeho lidu, vrstev zemědělských, dělnických, středostavovských, všech kategorií našich veřejných zaměstnanců, velké většiny buržoasie a inteligence. Schválně uvádím společenské vrstvy proto, aby si

každý z nás uvědomil, že čím silnější je sociální postavení, čím příznivější jsou hmotné podmínky, tím kategoričtěji je povinností mít při nejmenším tak pevnou páteř jako náš dělník, venkovan, řemeslník, úředník. Vylučuje-li se dnes tu i tam nějaký poraženec z mravního solidarismu našeho lidu, vylučuje se jednouprovždy. Žádám, aby stačilo toto prosté upozornění.“

Ani my nepřestaneme usilovat, ve shodě s celou uvědomělou židovskou veřejností, aby všichni židé si byli vždy vědomi, že osudy našeho státu jsou a zůstanou v rukou československého lidu, jemuž důvěřují a který ve smyslu svých staletých dějin, prozářených duchem Husovým, Komenského a Masaryka, zůstane věren tomuto duchu svobody a demokracie pro všechny časy.

Těžce neseme zbytečné němčení některých židů v Praze, Brně, Plzni a jiných českých městech. Víme, že tu se již mnoho napravilo a že se neněmčí s úmyslem provokativním, nýbrž jen ze setrvačnosti a zvyku. Nemůžeme žádati, aby židé, vyrostlí v německém prostředí a odchovaní německou kulturou, což mnozí dnes pocítují jakou svou tragiku, přestali mluvit jazykem, jímž byli od dětství vychováváni. Ale musíme co nejrozhodněji žádati, aby židé z českého prostředí mluvili česky, a ze slovenského prostředí slovensky, a ne maďarsky, jak namnoze činí.

V určitém tisku zesílila v poslední době snaha naočkovati československému lidu ideologii rasismu a v neposlední řadě snaha podnítit antisemitism.

Tvrdí se, že všichni židé, až na zcela nepatrné výjimky, které šířitelé antisemitismu tu a tam připouštějí, byli a jsou škůdci českosloven. národa.

Toto tvrzení neobstojí před spravedlivým soudem. Mohli bychom uvést dlouhou řadu jmen českých lidí židovského nebo položidovského původu, kteří na kulturním politickém, sociálním a hospodářském rozkvětu československého národa měli a mají vynikající podíl.

Poukazujeme na více než padesátiletou činnost československých organizací, na práci židů a jich persekucí za světové války a na jejich účast v domácím odboji i za hranicemi. Nejzávažnější svědectví o tom vydal sám president-Osvoboditel ve své knize „Světová revoluce“.

„Jako všude, také v Americe mne podporovali židé. Brandeis (žid původem z Čech), byl dobře znám s presidentem Wilsonem a požíval jeho důvěry.“ A dále: „Práce mezi krajany

se dařila dobře. Měli jsme svého českého senátora Sabatha. Všichni oddaně pomáhali, spolupracovali.“ (Adolf Josef Sabath je žid původem z Čech.)

Rozsévači antisemitismu by chtěli, aby podle cizáckého receptu byli i v naší republice židé zbaveni rovnoprávnosti a lidské důstojnosti.

Nestojíme o to, aby hlasatelé antisemitismu a jejich tisk, jak se již děje, se dívali na nás, legionáře židovského původu, s pochybnou blahovůlí a rozlišovali nás od ostatního československého židovstva. My ve svém legionářství nespatřujeme zásluhu, nýbrž jen splnění své povinnosti. Nikdy jsme od něho nečekali osobní prospěch a odmítli bychom jej i v budoucnosti.

My, legionáři židovského původu, se neoddělujeme od ostatního židovstva našeho státu. Spolu se všemi republice oddanými židovskými občany věrně stojíme a věrně setrváváme v řadách té ohromné většiny československého lidu, který v duchu své slavné historie a národní tradice chrání a ochrání rovnoprávnost a svobodu všech občanů dobré vůle proti každému vnitřnímu nepříteli a který, bude-li toho třeba, s láskou a nadšením uhájí svůj stát a jeho demokratickou ústavu i proti útoku zvenčí.

Víme, že jediná demokratická československá republika, v níž svoboda, rovnoprávnost a lidskost nebyly ušlapány, si zachová i v budoucnosti zájem, obdiv a věrnost svých dnešních mocných spojenců a zahraničních přátel.“¹³¹

PŘÍLOHA 2

„K srdcím zahraničních vojáků

Po první svět. válce se utvořil „Kruh čsl. legionářů židovského původu“, který byl samozřejmě vybudován na ideích legionářských, jehož úkole však bylo, aby svou existenci a svou činností zdůrazňoval židovský podíl na I. odboji. Ve zřízení a činnosti tohoto Kruhu neviděl nikdo nijaký židovský separatismus, nýbrž přirozený výraz skutečnosti, že židovští legionáři bojovali bok po boku se svými nežidovskými bratry za společný ideál.“

K posouzení situace židů v letech 1914-1918 v těchto zemích jest třeba zdůraznit, že lidé, kteří tehdy vstupovali do Čsl. legií, byli beze sporu nejlepšími Čechy nebo Slováky, jelikož šli bojovat za demokratickou Čsl. Republiku, kterou si tehdy mohli pouze představit a jež se teprve jejich obětmi stala skutečností. Přes toto československé vlastenectví se tehdy, v

¹³¹ „Kruh československých legionářů židovského původu zaslá nám toto provolání“. *Věstník ŽNO*. 5,1938/7, s. 76.

Masarykově republice židé neostýchali vytvořit svůj vlastní kruh. Byli jistě dostatečně dostatečně asimilováni, nestyděli se však nazvat „židovskými“ legionáři.

Vyjma několik případů nepřežili tito lidé nacistické vraždění. Němci likvidovali i „Kruh“.

Po druhé světové válce zažádala rada žid. Náb. Obcí o oživení činnosti všech židovských spolků: rovněž „Kruh“ byl obnoven. Bylo však třeba dáti mu i novou náplň. O židovské vojáky II. odboje nouze nebyla. Těch bylo mnohem více než po odboji prvním, absolutně i relativně. Obětavostí několika bratří byly zahájeny přípravné práce a hlavně nábor, porozumění bratři druhého odboje je však nepochopitelně malé. Je to zčásti pohodlí a zčásti i existenční starosti, jež vedou k malému zájmu o „Kruh“. Ale i jiné argumenty jsou uplatňovány. Říká se například: „nač židovský Kruh, když je tu Čsl. obec legionářská, která bezpříkladně objektivně hájí zájmy legionářů bez rozdílu původu?!

Nuže, není nejmenšího sporu, že právě Obec legionářská je institucí absolutně nadstranicovou, která se svou celou vahou bude vždy a všude stavět za každého legionáře, bez rozdílu. Snad každý židovský zahraniční voják již její pomoc vyhledával a vždy ji našel.

První podmínkou přihlášky do „Kruhu“ jest členství v Čsl. obci legionářské. Ale když se legionáři už prvního odboje neostýchali založit si svůj „Kruh“ proč by to byl dnes „separatismus“! Ve Francii, Anglii, USA, v Jižní Africe a jinde existují různá sdružení bývalých židovských bojovníků, a všechny mají jeden společný úkol: zdůraznit brannost židů. Zdůraznit jejich podíl na národní obraně a bdít nad tím, aby židům nebyla činěna příkoří. V demokracii má každý právo ozvat se, děje-li se mu křivda. Ten však, kdo za demokratická práva a za svobodu bojoval s otevřeným hledím, má resonantnější hlas. A tento hlas míníme uplatnit, bude-li toho třeba. Snad by již byla bývala příležitost promluvit, kdyby tento „Kruh“ byl dobudován a mohl se opřít o takové členstvo, s kterým musil číselně počítat podle účasti židů na II. čsl. odboji.

Kruh není tedy žádný „truc-svaz“ (?) není vybudován snad porto, aby dozíral na Čsl. obec legionářskou a na její hájení zájmů židovských bratří. O to se bát nemusíme, neboť objektivita Čsl. obce legionářské je mnohdy až dojemně zjevná.

Úkolem „Kruhu“ je družování židovských zahr. vojáků, udržování kamarádství z fronty a odboje, úzká spolupráce s nežidovskými odbojovými složkami a se židovskými organizacemi zde i za hranicemi, zejména spolupráce se zahr. sduž. židov. bojovníků. „Kruh“ chce úzkostlivě bdít nad tím, aby se židům v tomto státě nestalo příkoří. „Kruh“ bude potírat

antisemitismus v každé jeho formě. „Kruh“ chce udržovat brannost židovských vojáků a jejich sebevědomí.

„Kruh“ má i sociální plány, pokud na ně jeho finanční zdroje postačí. Dalším úkolem jest propagace židovské účasti na bojích o osvobození českého a slovenského národa. „Kruh“ chce pomáhat udržovat hroby padlých na frontách minulé války. Je konečně samozřejmé, že postoj „Kruhu“ k vytvoření židovského státu v Palestině je kladný a že hluboce sympatisuje s těmi kdo za tento ideál v Palestině bojují a umírají.

Židovští zahraniční vojáci!

Má-li se „Kruh“ státi mluvčím a representantem židovské účasti na odboji, musíte do jeho řad vstoupit v š i c h n i. „Kruh“ nemůže pokračovati v zdárně započaté práci, nebudete-li jej všichni podporovat skutečně aktivním členství, skutečnou spoluprací. Pouze tak může vzniknout široká židovská odbojová složka, jejíž existence je nutná. Neváhejte a přihlaste se ihned.

Úvodem k této výzvě jsme nadepsali, že mluvíme k Vaším srdcím. Mluvíme však i k Vašemu rozumu.

KRUH čl. legionářů židovského původu.

Litoměřice, pošt. schr. 20¹³²

PŘÍLOHA 3

„Schůze židovských bojovníků

Dva roky po skončení světové války byly ve všech státech zúčastnivších se války vybudovány organizace bývalých židovských bojovníků. Pouze v Československu se tak dosud nestalo. Proto byla 20.dubna t.r. svolána v Ústí n. L. Ustavující schůze židovských bojovníků proti nacismu a fašismu domácího i zahraničního odboje. Schůze se zúčastnili zástupci z Prahy, Karlových Varů, Teplic-Šanova, Ústí n. L., Rumburku a Litoměřic. Z technických důvodů bylo rozhodnuto, aby byl obnoven Kruh československých legionářů židovského původu, který existoval již před válkou a byl zvolen přípravný výbor. Až do 15. VI. došlo přípravný výbor 400 členských přihlášek. Náborová akce pokračuje.“¹³³

PŘÍLOHA 4

¹³² „K srdcím zahraničních vojáků“. *Věstník ŽNO*. 10, 1948/9, s. 104.

¹³³ „Schůze židovských bojovníků“. *Věstník ŽNO*. 9, 1947/14, s. 206.

„Sjezd Kruhu židovských účastníků čs. odboje

„Za účasti 600 delegátů se konal ve dnech 4. až 6.července t.r. v Luhačovicích sjezd Kruhu židovských účastníků československého odboje. Ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda, jenž převzal záštitu sjezdu, byl zastoupen brig.generálem Frant. Kašpárkem z Brna. Československou obec legionářskou a Svaz bojovníků za svobodu zastupovali vyslanec Prokop Maxa a kpt. Josef Dostál. Organizace židovských veteránů v USA byla zastoupena kapitánem H. G. Elbothem. Okresní a místní národní výbor jakož i Rada židovských obcí a jiných židovských organizací a korporací vyslaly na sjezd své delegáty.

Presidentu republiky, ministru národní obrany Svobodovi a vyslanci Izraele v ČSR byly zaslány pozdravné telegramy.

Sjezd se usnesl na této resoluci: *Kruh židovských účastníků československého odboje zdraví boj Izraele a vzdává hold svým bratrům, kteří obnovují chrabře duch Makabejců ze země našich předků. Jsem si vědomi, že boj za svobodu, za samostatnost Izraele není jen bojem jišuvu, ale jest bojem všech židů a demokratických sil na celém světě. Kruh jakožto sdružení židovských bojovníků pokládá tudíž dnes za svůj hlavní úkol zapojiti se činně do tohoto boje, a ukládá proto slavnostně všem členům, aby svoji povinnost vůči Izraeli v této jeho osudové chvíli bezvýhradně a bezodkladně s vojenskou kázní splnili.*

*Kruh židovských účastníků československého odboje,
Praha XII, Bártova 60.*¹³⁴

¹³⁴ „Sjezd Kruhu židovských účastníků čs. odboje“. *Věstník ŽNO*. 10, 1948/28–29, s. 329.